

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

YİRMİ DÖRDÜNCÜ İNİKAT
7 - VII - 1931 SALI

Münderecat

	Sayfa	Sayfa
1 — Sabık zabıt hulâsası	60	
2 — Havale edilen evrak	60	
3 — Müzakere edilen maddeler	60	
1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128,		60

1 — SABIK ZABIT HULASASI

Refet Beyin riyasetleriyle aktolunarak mektep pansiyonları ve hayvan vergisi kanunu lâyhalarının ikinci müzakereleri icra ve kabul edildi.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun üç maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun lâyihasının müzakeresine geçilerek bir müddet müzakereden sonra Dahiliye Vekilinin huzur ile müzakeresi tensip olundu.

Müteakiben ceza kanununun bir maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun lâyihasının dahi birinci müzakeresi icra edildikten sonra salı günü toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Reis Vekili

Kâtip

Kâtip

Yozgat

Denizli

Refet

Avni

H. Rüştü

2 — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyhalar

1 — Harcırah kararname ile müzeyyelâtının yol ve aile masraflarına müteallik hükümlerinin tadili hakkındaki kanun lâyihası (Maliye ve Bütçe Encümenlerine)

2 — 1931 senesi bütçe kanunu lâyihasına bir madde ilâvesi hakkındaki kanun lâyihası (Maliye ve Bütçe Encümenlerine)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,40

Reis — Kâzım Paşa

Kâtipler : Avni B. (YOZGAT), Haydar Rüştü B. (DENİZLİ)

Reis — Meclis inikat etmiştir.

3 — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128, 148 ve 154 üncü maddelerinin değiştirilmesi hakkında 1/26 numaralı kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası [1]

Reis — Bu lâyihaun heyeti umumiyesi hakkında müzakere bitmiştir. Birinci madde müzakere olunacaktır.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun

MADDE 1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128, 148 ve 154 üncü maddeleri aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

MUADDEL MADDE 128 — Yakalanan şahıs bırakılmazsa hemen sulh hâkimi huzuruna sevk olunur.

Müddei umumilik veya zabıta tarafından yakalanmış ise hâkimin huzuruna derhal çıkarılmamak zarureti halinde yakalandığı andan itibaren nihayet yirmi dört saat içinde yakalandığı yer sulh hâkimi huzuruna sevk edilir. Hâkim tarafından da nihayet ertesi günü sorguya çekilir.

Sulh hâkimi yakalanmayı icap ettirir bir hal

görmez veya yakalanmayı istilzam etmiş olan sebepler kalmazsa yakalanan şahsın bırakılmasını emreder. Aksi halde vereceği tevkif müzakeresi hakkında 126 mev madde hükmü cari olur.

Raif B. (Trabzon) — Arkadaşlar; dün bu madde okunmuştu, fakat Dahiliye Vekâletini alâkadar ettiği için Dahiliye Vekili Beyefendinin huzur ile müzakeresi yapılmak üzere, bu güne tehir edilmişti. Bendeniz bu madde hakkında bir takrir vermiştim. Şimdi bu takririmi izah ederek, takririme karşı Salâhattin Bey arkadaşımız tarafından dermeyan edilen mütalecaya cevap vereceğim.

Dünkü müzakerede şu keyfiyeti arzetmiştim. Heyeti Celilenize kabul edilip meriyeti ilân edilen kanun ahkâmına göre zabıta tarafından yakalanan her şahıs, serbest bırakılmazsa derhal sulh hâkimi huzuruna sevk olunur.

Hâkim bu şahıs hakkında ya tevkif kararı verir ve yahut serbest bırakır. Bu bir prensiptir. Kâidei umumiye de budur. Bu hürriyeti şahsiyenin en büyük teminatıdır. Kanunun hükmü böyle olduğu halde, zabıta tarafından yakalanan eşhasın kanun dairesinde derhal hâkim huzuruna sevk edilememesi ve binaenaleyh kanun hükmünün icra edilememesi bulunması dolayısıyla, Hükümet; zabıta tarafından yakalanan eşhasın derhal hâkim huzu-

[1] Erveliyatı 23 üncü inikat zaptındadır.

runa çıkarılmasına imkân görülmediği takdirde, zaruret halinde nihayet yirmi dört saat zarfında hâkim huzuruna çıkarılır kaydının ilâvesi suretile, hükmü ihtiva eden icra usulü muhakemeleri kanununun 128 inci maddelerinin tadilini teklif etti. Bu teklif Adliye Encümeninde müzakere edilerek encümen, kanunun hükmü veçhile yakalanan şahsın derhal sulh hâkimi huzuruna çıkarılması imkânını mevzubahs etti ve nihayet zabıta tarafından bu gibi şahısların 24 saat zarfında sevkini münasip gördü ve müttefikan kabul etti. Bu esas kabul ettikten sonra, 24 saat müddetin mebbe ve müntehasını yani nereden başlayıp nerede biteceği meselesi mevzu bahsedildi.

Acaba 24 saat içinde zabıta yakaladığı şahsı adliyeye teslim edecek midir?, etmiyecek midir? yoksa bu yirmi dört saat müddeti geçinceye kadar yakaladığı şahsı kendi yanında alıkoyabilecek de, ondan sonra mı hâkim huzuruna gitmek üzere sevkedecektir. Yani 24 saat içerisinde yakalanan şahsın, yakalandığı yerden sulh hâkimine kadar yapacağı seyahat müddeti de dahil midir, değil midir?

Encümen münakaşadan sonra, akalliyette kalan bir kısım âzânın reyleri hilâfına olarak, bu yirmi dört saat müddet içerisinde seyahat müddetinin dahil olmadığını kabul etti. Halbuki bu 24 saat müddetin, yakalandığı andan itibaren başlamak ve sulh hâkimine teslim etmekle nihayet bulmasında faide vardır. Bendeniz maddenin bu şekilde tadilini teklif ettim. Buna karşı Salâhattin Bey arkadaşımız dünkü beyanatında dediler ki: bu 24 saat müddet verilmesi zaruret haline makturdur, zaruretler için ise müddet tayin edilemez, zabıta bazan 24 saatte teslim edebilir, bunlar için nasıl müddet tayin edeceğiz?. Binaenaleyh filiyatta tatbiki kabul olmıyan bir hükmü kabul etmek doğru olmaz, dediler. Encümenin ekseriyeti tarafından kabul edilen şeklin Heyeti Celileniz tarafından da kabul buyrulmasını teklif ettiler. Bendeniz işte şimdi Salâhattin Bey arkadaşımızın bu mütaleasına cevap vereceğim. Ben de kabul ediyorum, hakikaten zaruretlerin müddeti yoktur. Sular taşar, köprüleri sel alabilir. Yakalanmış eşhas çok ve yakalanan karakolun efradı az bulunabilir. Bu suretle de sulh hâkimi huzuruna yakalanan eşhası götürmek üzere hareket edemezler. Fakat bunlar fevkalâde ahval ve zaruretlerdir. Ve bu zaruretler bazan bir gün, iki gün, üç gün ve belki de bir hafta devam edebilir. Şu halde bütün bu zaruretleri mülâhaza ederek bu zaruretleri dairesi şümülüne alacak bir müddet tayini imkânsızlığını takdir ederim. Bu gayet doğrudur.

O halde zaruretler için müddet tayin edilemeyince her zarure vakanın zuhuru anındaki ahval ve şeraite göre mütalea edilerek takrirat sahasına bırakmak mecburiyet ve zarureti vardır. Nitekim bu maddeden de o zaruretler hariç bırakılmıştır. Hariç kalması mecburiyeti vardır. Bahsedilen zaruretlerin bu 24 saatle alâkası yoktur.

Fevkalâde halâttir her hangi bir şahıs zaruretin esbabı mücbirenin tesiri altında kanuna muhalif harekâtından dolayı müaheze edilemez. Bu yirmi dört saat niçin kabul edilmiştir? Maddede zaruret halinde nihayet 24 saat zarfında denilmiyor bunun manası şudur; bir şahıs yakalandı mı mücrimdir, değildir diye edna bir tahkik yapmak lâzımdır. Göze çarpan delilleri toplamak iktiza eder, ondan sonra bu şahsın yakalandığı yerden sulh hâkiminin huzuruna getirilmesi için bir zaman lâzımdır. İşte bu 24 saat gibi müddet bu gibi halât içindir. Görüyor ki, 24 saat müddet, normal ahvale ait ve iş icabı olarak lâzım olan bir müddettir. Hazırlık müddetidir.

Salâhattin Bey arkadaşımızın bahsetmiş olduğu zaruretler, fevkalâde haller, kendi hususî kavaidine tabidir. İşte Hükümetin talep ettiği 24 saat, ihzar müddeti olan 24 saat. Öyle zannediyorum ki; Hükümet düşünmüş, karakolların merkeze olan mesafesini hesap etmiş, sonra zabıtamızın kudret ve kabiliyetini derpiş eylemiş, normal ahvalde 24 saat içinde bu iş yapılabilir demiş, bu itibarla da 24 saat mühlet verilmesini talep etmiştir ve hakikaten de 24 saat kâfi ve vafidir.

Ben öyle zannediyorum ki; bir şahıs yakalandığı zaman bu günkü zabıtamız o şahsı; tahkikatını yaparak nihayet 24 saat zarfında evrakile beraber sulh hâkimine tesli medebilir. Hal böyle olduğu halde, encümende kabul edilen şekilde deniliyor ki; 24 saat içinde sevkolunur demek, 24 saat zabıta nezdinde kalır, ondan sonra yola çıkarılır, demektir. Eğer bu şekli kabul edecek olursak arkadaşlar, biz 24 saat zabıta elinde kalmasını tensip ettiğimiz her hangi bir şahsın bazan iki veya üç gün kalması iktiza edecektir. Meselâ; merkezden 6 veya 8 ve yahut 10 saat uzak mesafede bir karakol tasavvur ediniz. Bir şahıs orada yakalandı, bu şahıs; bu günkü teklife göre, orada 24 saat zabıta elinde kalacak. Ondan sonra yola çıkarılacak, başka bir karakola teslim edilecek, orada bir gece kalacak, müteakiben sulh hâkimine getirilecek, belki de sulh hâkimi yaptığı tahkikat neticesinde o şahsın masum olduğunu anlıyarak tevkifine lüzum görmiyecektir.

İşte bu esbap ve mülâhazaya mebnidir ki; yirmi dört saat müddetin mebbe, şahsın yakalandığı andan başlar ve nihyeti de sulh hâkimine teslim anında hitam bulur. Benim teklifim budur. Sonra böyle kanunda müddetler tayin edilirken, onun mebbe ve müntehasını hiç bir ihtilâfa mahal vermiyecek şekilde kati surette tesbit etmek lâzımdır. «Sevkolunur» diyoruz, acaba hangi saatte sevk edildi. Şu saatte mi, bu saatte mi yola çıkarıldı? denilebilir. Bu mucibi ihtilâf olur ve nihayet 24 saat müddet masum bazı vatandaşların fazla müddet mevkuf kalmalarını ve mahfuziyet altında bulunmalarını istilzam edebilir.

Sonra, diğer bir noktayı arzedeceğim. Eğer bu teklif edilen şekil, yani encümenin kabul eylediği şekil tasvibi âlinize iktiran edecek olursa, bu sefer

İstanbulda veya her hangi bir büyük şehirde tutulan bir şahıs 24 saat zabıta emrinde kaldıktan sonra hâkim huzuruna çıkacaktır. Fakat hâkime uzak bir mahalde yakalanan bir şahıs, belki 2, belki 3 gün sonra sulh hâkimine teslim edilecektir.

Vatandaşlar hakkında böyle muhtelif neticeler verici bir hüküm şüphesiz şayanı kabul olamaz.

Arkadaşlar hükümet idaresinde, devlet idaresinde efradın hürriyeti şahsiyesine gösterilen dikkat ve itinanın büyük ehemmiyeti vardır. Türkiye Cumhuriyeti teşkilâtı esasıye kanunu ile, hürriyeti şahsiyenin masuniyetini ilân eylemiş ve yapılacak kanunların daima bu esası haleldar etmemelerine işaret etmiş bulunuyor. Her hangi bir vatandaşa tesadüf etseniz ve size dese ki; ben bir gün bir iftira-ya maruz kaldım. Beni karakol yakaladı, 24 saat yatırdı, ondan sonra başka bir karakola teslim etti, orada da bir gün geçti, üçüncü günde hâkim huzuruna çıkardılar. Hâkim dinledi ve sonra serbest bıraktı, 2-3 gün beyhude yere işimden gücümden kaldım. Böyle bir şikâyetin yapacağı tesir nedir? netice şudur: zabıta yakaladığı bir şahıs nihayet 24 saat içerisinde sulh hâkimi huzuruna çıkarmalıdır. Eğer Heyeti Celileniz hürriyeti şahsiyenin, hâkim kararını almadan, zabıta elinde 24 saattan fazla takyit edilmesine müsaade ederseniz, şüphesiz encümenin kabul ettiği şekli kabul etmiş olacaksınız. Yok 24 saatten fazla kalmasına müsaade etmezseniz, benim teklifimi kabul etmiş olursunuz.

Reis — Başka söz isteyen var mı?

Rasih B. (Antalya) — Efendim; Raif Bey arkadaşımız, yalnız beri olan ve yahut hiç bir cürümlerle maznun değil iken nasılsa yakalanmış bulunan bir şahıs göz önüne getirerek beyanı efkâr ettiler. Şahsın hürriyeti ile beraber bir de can ve mal masuniyeti vardır. Böyle bir maddeyi müzakere ederken şu noktayı da düşünelim. Doğrudan doğruya birinin can ve malına tecavüz etmiş bir mücrim hakkında tahkikat yapılır ve onun delâli toplanır.

Delâil toplanırken o mücrimin 24 saat, 36 saat 40 saat zabıta elinde kalmasının zarurî olduğunu çok gördük, bu nevi şikâyetleri gezdiğimiz yerlerde çok dinledik.

Bilirsiniz ki; bizim mahkemelerin usulü, cürmü meşhut halinde yakalanan mücrimi bile yalnız ceza itibarıyla takip eder. Fakat başkasının kaybolan maddi, şahsî haklarını ihkak için çalınan eşyayı çıkarmak gibi işlere muhakeme esnasında o kadar alâkadar olunmaz. Bu gibi hakları meydana çıkarmak için ancak zabıtanın tahkikatı lâzımdır. Onun için bu madde çok ehemmiyetlidir. Binaenaleyh yalnız maznun olarak tutulan şahıs düşünerek muhakeme yürütürsek, bir çok hak sahiplerinin haklarını nazarı itibare almıyarak muhakeme yürütmüş oluruz.

Arkadaşlar; şahsın hürriyetini korumak için yaptığımız bir kanun vardır. Kefalet ile tahliye kanunu, bu kanunda maznunu fazla mevkuf tutma-

mak, mahkeme neticeleninceye kadar onu işgal etmemek için ahkâm mevcuttur. Bu kanunun bu gün için verdiği neticeleri tahlil ve tetkik ederseniz, o kadar acı hakikatlar karşısında kalır ve bu gibi hallerin kanunu yaparken hiç aklımıza gelmemiş olduğunu da anlarsınız. Maznun yakalanmıştır, fakat kefaletle tahliye kararını almıştır.

Derhal şahitlerin evine gitmiştir. Eğer benim aleyhime şahitlik yaparsanız ne evinizi bırakırım ne kendinizi demiştir. Maznunlar bu gibi tehditlerle çok defa da maksatlarına nail olmuşlardır. Kendi dairesi intihabiyemde şahit olduğum vakalar vardır. Maznun serbest bırakılmış, neticede mesele kapanıp gitmiştir. Bunun en birinci sebebi, kefaletle tahliye kanununun verdiği müsaadedir. Bu sebeple maddedeki 24 saati çok bulmak aslâ doğru değildir. Hayır arkadaşlar; icap eder ki lâakal bir haftayı kabul edesiniz. Antalyada çarşıda bir kasa kaybolmuştur. Ne mücrim meydana çıkarılmıştır ne de kasa bulunmuştur.

Müddet uzunluğunun bir çok kabahatleri, cinayetleri meydana çıkarmaktaki faydasını kimse inkâr edemez. Onun için Adliye Encümeninde bulunan arkadaşlarımız ve Adliye Vekâletimizin bu kanunun bu maddeleri üzerinde bilhassa bu noktadan tetkikatta bulunmaları lâzımdır. Yalnız mücrimin lehinde imali fikretmek kaidesi doğru değildir. Bir taraftan memlekette, cürüm yapmak kabiliyetinde olan adamların tinetlerini, diğer cihetten mal ve can masuniyeti zaruretini düşünerek, bu madde üzerinde işlemek lâzımdır. Onun için bendeniz bunun yirmi dört saat değil, lâakal bir hafta kabul edilmesi lüzumu kanaatindeyim.

Faik B. (Tekirdağ) — Şimdi okunan ve mevzuu müzakere olan birinci madde zabıtanın adli mesail karşısındaki vazife ve salâhiyetinin hududunu tesbit eden maddelerden birisidir. Malûmu âliniz bizde ayrıca zabıtai adliye teşkilâtı yoktur. Umumî zabıta teşkilâtı vardır. Bu teşkilâta adli zabıta vazaifi de tahmil edilmiştir. Hatta; biraz da munzam bir vazife olarak telâkki edilmektedir. Zabıtai idare ve mania vazifesile mükellef olan bu teşekküle adli zabıta vazifesini ifa etmek kulfeti de yükletilmiştir.

Zabıta teşkilâtı bizim memleketimizde hepimizin malûmu olduğu veçhile asıl idare işleriyle meşgul olan Dahiliye Vekâletine merbuttur ve oradan idare edilir. Bu zabıta teşkilâtı adli noktai nazardan vazife tevdi edilmek mevzu bahis olduğu zaman kendisinin asıl merbut olduğu dahiliye noktai nazarından bu işi tetkik etmek Dahiliye Encümenine düşen vazifelerden olmak lâzım gelirdi. (*Doğru sesleri*). Acaba zabıtamız bu vazifeyi bu şerait altında tekabülle âmade midir, değil midir? bunu takdir etmek Dahiliye Encümeninin salâhiyeti dahilinde idi. Onun için bu maddenin oraya gitmemiş olması bendenize usul noktasından noksandır. Usul noktasından noksan olmakla beraber esasa da müessirdir. Diğer taraftan kanunun müteakip maddeleri yine cümhuriyet müddei umumi-

liğile zabitanın ve valilerin münasebatını tesbit etmektedir. Bendeniz bunları bir dahiliyeci ve idareci noktai nazarından tetkik ettim, gördüm ki; maalesef gayri kâfidir. Bilmem Dahiliye Encümenine giderse, diğer muhterem arkadaşlarımız bendenizin bu noktai nazarıma iştirak edecekler midir? Fakat asıl alâkadarların noktai nazarını bir kere anlamak lâzım gelirdi zannederim. Bendeniz bunun Dahiliye Encümenine tevdiini rica edeceğim. Fakat bittabi şimdiden vereceğimiz kararı tahmin etmek elimde olmadığı için müsaadenizle esbabı mucibesini arzedeceğim.

Kanunun - galiba - 2 inci maddesinde hukuku âmme davası açmak salâhiyeti müddei umumilere veriliyor, bu gayet tabiidir. Fakat müddei umuminin ihmal ettiği bir meselede hukuku âmme davası ikame etmek için emir vermek salâhiyeti de Adliye Vekâletine veriliyor. Vilâyetlerde bu işler Adliye Vekilinin mümessili sıfatile valiye tevdi ediliyor. Fakat valilere verilen bu salâhiyet mukayyettir. Adliye Vekâleti her zaman ve gayri kabili ret olmak üzere emir verecektir.

Fakat vilâyette onun mümessili olan vali hukuku âmme davasını talep edecektir. Bu talebe muhatap olan cümhuriyet müddei umumisi onu kabul edip etmemekte muhtardır. Kabul etmediği takdirde esbabı mucibesini bildirecek o zaman vali Adliye Vekâletine müracaat etmek mecburiyetinde bulunacaktır.

Vali çocuk değildir, her hangi bir mesele için hukuku âmme davası ikamesine lüzum görürse elbette sebep vardır. Bu müddei umumi tarafından reddedildiği takdirde, esbabı mucibesini alarak Adliye Vekiline yazılacak, Adliye Vekili uzaktan vilâyetin ahvalini tetkik edecek, lüzum vardır veya yoktur diye tebliğat yapacak. Acaba bu müddet zarfında valinin, memleketin huzur ve selâmeti namına takip etmek istediği gaye kaybolmıyacak mı; fakat ben zannedyorum ki bu; çok mühim mahzurları davet edecek mahiyette bir hükümdür. Tadili teklif edilen maddelerin asılları daha evvel Meclise geldiği zaman, Dahiliye Encümeninde tetkik edilmişti. O zaman biz bu maddeler hakkında noktai nazarımızı izah ederek, bazı tadilât teklif etmiştik. Fakat akalliyette kalarak kabul ettiremedik, zaman geçince bu eksiklerin mazarratı görülmeye başladı ve nihayet o mazarratların bu tadil ile bertaraf edilmesi teşebbüsü Hükümet tarafından alındı. Eğer noktai nazarıma göre bütün mahzurları bunlardan ibaret olsaydı Heyeti Celilenizi rahatsız etmeğe hiçte lüzum görmezdim. Fakat bendenize bunlardan daha mühim bazı noksanlar da vardır. Asıl mahzur ve mazarratı davet etmekte olan da o noksanlardır. O noksan da, zabıta adliye mesailinde valilerin hiç bir salâhiyet ile teşhiz edilmiyerek bitaraf bırakılmış olmasıdır.

Belki başlı başına ve müstakil zabıta adliyesi olan memleketlerde valilerin bu gibi vazifelerle tazviz edilmelerine lüzum olmıyabilir. Fakat bizim gibi ayrıca zabıta teşkilâtı olmıyan memleketlerde,

zabitanın en büyük ve mutlak amiri olan valiye, zabıta adliye işinde, bir nebzecek olsun, salâhiyet verilmemesi zannedyorum ki, bir çok mahzurları davet ediyor ve etmektedir.

Vilâyetlerin idaresi kanununda valilere verdiğimiz salâhiyetlerden biri de; vilâyetleri dahilinde huzur ve asayişin, emniyetin temin ve muhafazası, Devletin kanunlarının tamamiyi tatbikinin temini keyfiyettir. Bu yüksek ve mühim olan vazifelerle tazviz ve mükellef kılmış olan vali, kendi gözünün önünde Devletin kanunlarının ihlâl edildiğini gördüğü halde ona karşı hiç bir şey yapmak salâhiyetini haiz değildir. Bir taraftan kanunların temamiyi tatbikiyle mükellef bulunan bir vali, diğer taraftan kanunları ihlâl edenlere karşı hiç bir şey yapmağa salâhiyettar değildir.

Yine vilâyetler idaresi kanununun bir maddesinde deniliyor ki; vali vilâyetinde Devletin ve bütün Vekâletlerin mümessilidir.

Şu halde Devletin vatandaşlara karşı deruhte ettiği vezaiften dolayı Devlet namına ve onun mümessili sıfatile vatandaşlara muhatap olacak validir. Çünkü; vilâyet dahilinde canı, malı taarruza uğrıyan her hangi bir vatandaş mütearrızı göstererek malının taarruza uğramış olduğunu ifade ettiği zaman, bu büyük mümessilin yapacağı vazife lütfen cümhuriyet müddei umumisine gidiniz demektir.

Bu meseleler geçen sene de aramızda münakaşa edildiği zaman, bize bazı arkadaşlarımız diyorlardı ki; vali maiyetindeki zabıta kuvvetine emreder, zabıta da giderek o işi yapar.

Zabıta ise, zabıta adliyeden dolayı valinin emri altında değildir ve ben zabıta memuru olsam valinin vereceği emri kabul etmem. Yine diyorlardı ki, kocaman bir vali şurada burada tek başına dolaşacak değil, elbette yanında zabıta memurları vardır. Bu gibi vazifelere tesadüf ettiği zaman emir eder, yaptırır. Bu salâhiyeti olmasa bile memuruna yaptırır. Bunu bir tarafa bırakalım. Valinin yanındaki, tahkikat usulünü bildiyen bir adamsa, o zaman valinin yapacağı iş, oturup o memura kâtiplik etmekten ibaret kalır.

Bu gayri tabiiyetlerle beraber, bir valinin maiyetinde bulunan memurlara itimat edilebilen bir vazifenin kendisine itimat edilmemesinin hikmetini ben maalesef anlıyamadım. Böyle bir salâhiyet valiye verildiği zaman aceba mehakimin istiklâline tecavüz edilmiş olur mu, olmaz mı?

Bazı arkadaşlarımız bu salâhiyet; mehakimin istiklâlini ihlâl eder endişesindedirler. İtiraf ediyorum ki ben bu endişeye iştirak edemiyorum. Eğer neticede böyle mühim bir mahzurun en küçük bir endişesi varit olsa idi, hiç şüphesiz ki; huzuru âlinize gelip sizi bu meseleden dolayı rahatsız etmezdim. Vali her hangi bir hâkime gider, «filân mesele hakkında şu hüküm veriniz, filân adam hakkında şöyle hüküm veriniz» derse, her hangi bir işi bu gün veya yarın yapınız diye ona tahakküm ederse, adliyenin istiklâli o zaman muh-

tel olur. Fakat esasen idari bir vazifeden ibaret olan zabıta adliyyeye iştirak ederse bundan adliyenin istiklâlinin muhtel olacağı kanaatinde değilim.

Benim bu kanaatimi teyit eden bazı deliller de vardır. Mütemeddin memleketlerin bazılarında meselâ, Fransada ceza usulü muhakemelerinde valilere zabıta adliyede salâhiyet verilmiş olması vakidir. Müsaade buyurursanız bu gün halâ meri olan Fransa ceza usulü muhakemeleri kanununun bir iki maddesini okuyacağım :

9 uncu madde: Zabıta adliye vazaifi istinaf müddei umumisinin emri altında tesbit edilecek farklarla aşağıdaki memurlar tarafından ifa olunur :

1 - Kır ve orman bekçileri tarafından, 2 - polis komiserleri, 3 - belediye reisi, 4 - cümhuriyet müddei umumileri ve muavinleri tarafından, 5 - sulh hâkimleri, 6 - jandarma zabıtları, 7 - merkez memurları, 8 - müstantıklar.

Görülüyor ki; valiler yoktur. Çünkü istinaf müddei umumisinin emri altına verilmemiştir.

Onuncu maddede şöyle deniyor. « Valiler ve Paris Polis Müdürü sekizinci maddede tasrih edildiği veçhile, cinayetleri, cünhaları, ve kabahatleri tesbit için icap eden bütün muamelâtı bizzat ifa ve faillerini ait olduğu mahkemeye teslim edebildikleri gibi bu vazaifin ifasını, alâkadar zabıta adliye memurlarından talep ederler » Fransa gibi medeni bir memlekette istiklâli adliyye ihlâl edeceği teveh-

hüm edilmiyen her hangi ahkâmın bizde istiklâli adliyye ihlâl edeceği endişesine, bilmem sebep varmıdır? gerçi bu maddelerin aleyhinde bulunanlar orada da yok değildir, fakat bütün bunlara rağmen memleketin ihtiyacı icap ettirdiğinden dolayı, halâ bu gün bu maddeler meridir. Bilmem biz böyle bir ahkâmın müstagni olabilir miyiz?

Ondan sonra; bir noktayı daha ilâve edeceğim. Her hangi bir kanun yapılırken, mevcut diğer kanunlarla alâka ve münasebetini düşünmek, onlarla ahenktar kılmak lazımdır. Bir memleketin muhtelif kanunları arasında ahenk kalmazsa, tatbıkatta elbet bir takım eksiklik ve fazlalıkların vücade gelmesi zaruridir. Bizim idare rejimimiz, hepimizin malûmu olduğu veçhile, kendisine Fransa rejimini numune ittihaz etmiştir. Bu gün elimizde mevcut ve tatbik edilmekte olan kanunların, esasların bir çoğu oralardan alınmıştır. Kanunlarımızın bir kısmında bu esaslara istinat edilerek vazife verilirken diğer bir kısmında da aykırı esaslara istinat ederek vazife verilirse o memlekette kanunların muvaffakiyetle tatbiki beklenemez. Bu sebeple bütün bu maruzatım dairesinde bir kere de Dahiliye Encümeninde tetkik edilmek üzere bu kanun lâyihasının Dahiliye Encümenine havalesini teklif ediyorum.

Reis — On beş dakika celse faslası.

Kapanma saati : 16,30

İKİNCİ CELSE

Açılma saati: 16,45

Reis — Refet Bey

Kâtipler — Avni B. (YOZGAT), Haydar Rüşti B. (DENİZLİ)

Reis — Celse açılmıştır, fakat müzakere için ekseriyet yoktur. Perşembe günü saat 14 te topla-

nlmak üzere celseyi kapıyorum.

Kapanma saati : 16,46